

УДК 621.315; 539.213; 853.31
PACS number(s): 71.55 Jv

ВИЗНАЧЕННЯ ПОКАЗНИКА ЗАЛОМЛЕННЯ ХАЛЬКОГЕНІДНИХ СКЛОПОДІБНИХ МАТЕРІАЛІВ As_2S_3

В. Баглай, І. Лисий, А. Понеділок, Н. Розізнана

Кам'янець-Подільський державний університет,
вул. І. Огієнка, 61, 32300 Кам'янець-Подільський, Україна
тел/факс. (03849) 31601,
e-mail: univer@kp.km.ua; fizkaf@ua.fm

У статті визначено показник заломлення халькогенідних напівпровідникових склоподібних матеріалів As_2S_3 . Він змінюється відповідно до зміни типу домішок та їхньої концентрації.

Ключові слова: халькогенідні напівпровідникові склоподібні матеріали, As_2S_3 , показник заломлення.

Основним елементом волоконної оптики є світловод, який є стержнем оптичного скла з високим показником заломлення, а навколо нього міститься оболонка оптичного скла, що має менший показник заломлення.

Пропускна спроможність світловоду залежить від правильного підбору скла оболонки та стержня, а найголовніше – від матеріалів, з яких виготовлено скло.

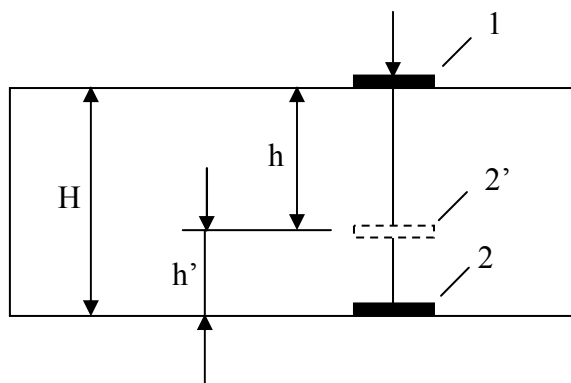

Рис. 1. Схема проходження світлових променів у мікроскопі

Відомі дані [1], що зі сполук As_2S_3 , As_2Se_3 і $As_2(S_{1-x}Se_x)_3$ виготовляють світловоди. Зразки As_2S_3 мають малі оптичні втрати в середньому інфрачервоному діапазоні та досить високу хімічну стійкість. Зміна показника заломлення може бути пов'язана з домішками, що входять до складу скла.

Сполуки отримані шляхом синтезу за допомогою методу вакуумної сублімації в кварцових вакуумованих ампулах у двозонній електропечі [2]. Проводили вимірювання показників заломлення зразків. Виготовляли зразки з паралельними плоскими поверхнями і вимірювали показник заломлення за допомогою мікроскопа з використанням світлофільтрів.

В основу методу „вимірювання показника заломлення” покладено явище уявного зменшення товщини скляної пластинки внаслідок заломлення світлових променів, які проходять в склі, якщо дивитись на пластинку перпендикулярно до її поверхні. При використанні мікроскопа реалізується випадок нормального падіння променя на пластинку (рис. 1).

За принципом Ферма маємо

$$H = n \cdot h, \quad (1)$$

де n – показник заломлення скла.

У мікроскопі зображення штриха 1 формується при проходженні променя світла в повітрі ($n_0=1$), а зображення штриха 2 – у разі проходження променя через скляну пластинку. Тому його видиме зображення буде в точці 2' на відстані h від штриха 1 (при цьому $h < H$).

Відстань між штрихами 1 і 2 дає дійсну товщину пластинки, а відстань між штрихами 1 і 2' – видиму (оптичну) товщину.

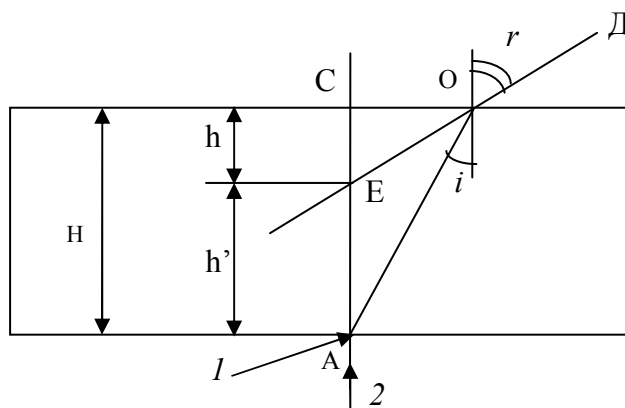

Рис. 2. Утворення зображення у випадку похилого падіння променя

Рисунок 2 пояснює утворення зображення у випадку похилого падіння світлового променя на скляну пластинку. В точці A , яка розміщена на нижній поверхні скляної пластинки, падають два промені світла 1 і 2. Промінь 2 падає на пластинку нормально до її поверхні і тому проходить крізь неї і виходить в повітря в точці C , не заломлюючись. Промінь 1 заломлюється і виходить з пластинки в точці O в напрямі до точки D .

Виходячи з пластинки, промінь OD утворює кут заломлення r більший, ніж кут падіння i . Якщо дивитись з точки D в напрямі DO , то спостерігач бачитиме точку перетину променів OD і AC не в точці A , а в точці E , тобто товщина пластинки буде здаватися рівною CE .

З рис. 2 видно, що уявна товщина пластинки $CE=h$ менша від справжньої її товщини $CA=H$. Для променів, близьких до променів, які падають нормально, кути падіння і заломлення малі. У цьому випадку синуси можна замінити тангенсами і

за законами заломлення світла написати (розглядаючи зворотний хід променів, тобто від D до A):

$$n_{\text{скла}} = \frac{\sin r}{\sin i} = \frac{\text{tgr}}{\text{tgi}}. \quad (2)$$

При розгляді рисунка та після відповідних перетворень маємо:

$$n_{\text{скла}} = \frac{CO \cdot H}{h \cdot CO} = \frac{H}{h}. \quad (3)$$

Отже, показник заломлення скла можна знайти із співвідношення справжньої (геометричної) товщини скляної пластинки до її уявної (оптичної) товщини. Дійсну товщину пластинки вимірюють мікрометром, а уявну – мікроскопом з мікрометричним гвинтом.

Вимірювання показника заломлення:

1. Вимірюють мікрометром дійсну товщину скляної пластинки H в тому місці, де нанесені штрихи, взявши її значення в міліметрах.
2. Визначають уявну товщину скляної пластинки h . Для цього пластинку кладуть на столик мікроскопа під об'єктив так, щоб обидва штрихи перетинали оптичну вісь приладу. Після цього, а) рухаючи тубус, домагаються чіткого зображення видимого у мікроскоп штриха, нанесеного на верхню площину пластинки. Записують відлік мікрометричного гвинта мікроскопа і вважають його за нульову поділку (від цієї нульової поділки проводять подальші розрахунки); б) обертають мікрометричний гвинт до отримання чіткого зображення штриха на нижній поверхні пластинки. Новий відлік мікрометричного гвинта дає нам уявну товщину пластинки h . Очевидно,

$$h = (Nz + cm) \text{ мм}; \quad h = H - h', \quad (4)$$

де N – число повних обертів барабана гвинта; $z = c \cdot 50$ – крок гвинта (50 – кількість поділок в одному повному оберті барабана); c – ціна однієї поділки барабана гвинта); m – кількість поділок в неповному оберті гвинта.

3. Обчислюємо показник заломлення скла за формулою:

$$n = \frac{H}{h}. \quad (5)$$

Показник заломлення для стехіометричної сполуки As_2S_3 становить $n = 2,77 \pm 0,02$, з домішками NH_4Cl – $n = 2,98 \pm 0,03$, а з домішками J – $n = 2,90 \pm 0,07$.

Показник заломлення скла As_2S_3 змінюється зі зміною типу домішок та їх концентрації.

1. http://www.optical-fibers.com/Fiber_Types.htm
2. *Gubanova A.O., Kryskov Ts.A., Levytskyi S.M., Lysyi I.V.* et al. Technology of synthesis and photoelectric properties of As_2S_3 and As_2Se_3 compounds // Moldavian Journal of the Physical Sciences, 2002. Vol. 1. P. 44–47.

**DEFINITIONS OF A PARAMETER OF REFRACTION HALCOGENIDE
COMPOUNDS As_2S_3**

V. Baglay, I. Lysy, A. Ponedilok, N. Roziznana

*Kamyanets-Podilsky State University,
Ogienko Str., 61, UA-32300 Kamyanets-Podilsk, Ukraine
Phone/Fax. (03849) 31601;
e-mail: univer@kp.km.ua; fizkaf@ua.fm*

In the given work the parameter of refraction halcogenide of materials As_2S_3 is certain. The parameter of refraction of the given connection changes according to change such as impurity and their concentration.

Key words: halcogenide semiconductor compounds, As_2S_3 , parameter of refraction.

Стаття надійшла до редколегії 19.05.2004
Прийнята до друку 21.11.2005